ELEMENTS AND ASPECTS OF OBSESSION IN THE NOVEL OF LIVIU REBREANU

Adelina Lascu (Beldugan)

Phd Student, University of Pitești

Abstract: The appearance of the writer Liviu Rebreanu in the Romanian prose changed radically the conception of the novel. The year 1920 a particulary important role in Romanian literature, being the publication year of his epic masterpiece, Ion. The objectivity and the organic aspect that give the novel the impression of reality. Moreover, as the author himself assures us that most of the characters from his novel were real. The author himself confessed that art means creation of real people and real life. Starting from the major element, the earth worshiped and loved by Ion and culminating with his love for Florica, in the novel the characters develop obsessions regarding death, poverty, oppression of the intellectuals by the Austro-Hungarian domination etc. The causes of these mental disordes are multiple, starting from the lack of land, desire for enrichment, inferiority complex in front of the village leaders, dissappointment in love, feelings of worthlessness, debts, the refuse to speak any other language than Romanian, etc.

Apostol Bologa, from his following novel, The Forest of the Hanged (1922) is the embodiment of Emil Rebreanu's tragedy. A grim picture of the lifeless bodies of Czesh soldiers were hanging from tree branches in a forest near Italy in conjunction with the news of killing his brother by the same method gave rise to the psychological work of the invoice. Here, the main element that obsesses the Romanian officer is his incapacity to turn into his the enemy of his own brothers, preferring death than switching on to the Romanian front. Also, the fear of death becomes slowly an obsessive element. When he understands that this is imminent the unrest deepens, but he remains steadfast in his decision to not betray the nation.

Starting from the subjectof the short story The Madman, Rebreanu gives shape to Ciuleandra a character dominated by obsessions, bringing to the fore a psychiatric issue, the focus shifting now to analyze the hidden mysteries of the subconscious. Not being able to explain the reason that led to the murder of his beloved and innocent wife, Puiu Faranga is admitted to a mental hospital to the request of his father, a former minister of justice. Central obsessive elements that encroach on the perfectly healthy man's mind in the moment of his reckless crime are the misunderstanding for which he finds more excuses, none of which convincing. In addition, the inability to remember the steps of the dance „Ciuleandra" make him lose his minde.

In The Uprising (1932) the obsessions of the peasants oppressed by landowners and leaseholders revolve around the earth, namely the lack of this element which represents the main source of livelihood. The desire to be masters of the lands that they were working for the welfare of others becomes haunting for the peasants, who pushed by they all share the shortages that the peasantry have to endure, while landowners profit from their work, satisfyng various whims in the capital city or abroad, away from the smell of the sweat of the peasants working in the fiels.

Keywords: obsession, death, element, analyze, objectivity;

”Panicele intime, inhibiţiile gândirii, fixarea asupra unei imagini unice, tot ce scapă controlului inteligenţei, întreaga viaţă obscură a subconştientului ocupa un mare loc în romanele lui Rebreanu”. (Vianu, 1977:317). Astfel, obsesia lui Ion, tânăr ambițios, harnic, ”mai deștept decât toți flăcăii din Pripas” (Rebreanu, 1977:33), dar sărac și batjocorit de fruntașii satului era

BDD-A25667 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:28 UTC)

să aibă și el pământ. Complexul de inferioritate, generator al obsesiei, pusese stăpânire pe flăcău fiind acutizat la fiecare întâlnire cu Vasile Baciu ”Mie-mi trebuie ginere cumsecade, nu fleandură...” (Rebreanu, 1977:25). Cu toate acestea, Ion nu se dă înapoi de la nimic pentru a-și vedea visul împlinit. Iubea cea mai frumoasă fată din sat, însă, cel puțin în prima parte a cărții patima pentru pământ este devoratoare. ”Fără pământ, un om însemna, și acolo, nimic, din nici un punct de vedere, indiferent de calitățile sale. Or, Ion nu acceptă să fie un nimic” (Georgescu, 1967: X). În asemenea condiții, tânărul ambițios vede ca singură oportunitate de a intra în rândul celor respectați dobândirea loturilor pe care le deținea Vasile Baciu și el un Ion care însă și-a iubit apoi nevasta aducătoare de zestre. Ana nu are același noroc, fiind o victimă iubirii. Viața ei întreagă a fost un șir de suferințe, însă durerea supremă o simte în momentul în care Ion apare în viața ei. Încet dar sigur, o conduce în brațele morții, care devenise o obsesie imediat ce-și dă seama că nu reprezintă altceva decât o simplă marionetă de care Glanetasul avea nevoie pentru a intra în posesia pământului.

În sufletul lui Ion se duce o adevărată luptă. Își dorește cu ardoare pământ însă înțelege că pentru asta trebuie să-și mutileze inima și să profite de Ana cea urâtă. Are și momente de slăbiciune când își dorește să renunțe și să plece în lume cu Florica, fata frumoasă dar la fel de săracă, însă ”glasul pământului pătrundea năvalnic în sufletul flăcăului, ca o chemare, copleșindu-l”. (Rebreanu, 1977:47).

După ce o lasă însărcinată pe Ana, Ion bate în retrage și ca un viitor ”bocotan”, îl așteaptă pe Vasile Baciu să vină să se umilească în fața lui, să-i ia fata de nevastă, întrucât rolurile s-au inversat. De pe urma orgoliului său, de suferit are biata fată care ”se jigări ca o scoabă de atâtea bătăi, încât abia se mai ținea pe picioare. Numai pântecele îi creștea zi cu zi.” (Rebreanu, 1977:187). În cele din urmă, cei doi ajung la o înțelegere nu fără amenințări și scandal, dar nunta se face și Ion intră în posesia loturilor lui Baciu, trecute acum pe numele Anei. Chiar la petrecere obsesia iubirii pentru Florica revine și Ana conștientizează că necazurile ei vor fi și mai multe. Este nevoită să-i cedeze locul, în horă, lângă Ion, pentru că Florica este ”drușca întâi” din cauza sarcinii avansate a miresei. Se împacă singur cu gândul că patima pentru pământ este mai arzătoare decât cea pentru Florica, cel puțin în acele momente: ”Și să rămân tot calic...pentru o muiere!...Apoi să nu mă trăznească Dumnezeu din senin?”(Rebreanu, 1977:236).

Când Vasile Baciu cedează presiunilor de a-i trece pe numele generelui o parte considerabilă din avere, Ion este cuprins de euforie. Pământul este personificat, devenind ”o fată frumoasă care și-ar fi lepădat cămașa arătându-și corpul gol, ispititor” (Rebreanu, 1977:236). De altfel, scenele erotice abundă în romanele lui Rebreanu. Nu există o mare diferență între momentele de maximă sexualitate pe care Petre Petre le trăiește alături de Nadina și momentul comuniunii cu pământul, pe care acum Ion era stăpân suprem. ”Sângele lui Ion intră în ebuliție, cu adevărat, doar la atingerea pământului” (Balotă, 1969:23). Primului ”sângele îi fierbea în vine”, pofta ardea ca o vâlvătaie”, ”gura țăranului ajunse să se scufunde între sânii ei mici”, ”călăuzit numai de lăcomia instinctului”,(Rebreanu, 1981:302) la vederea trupului gol al Nadinei în timp ce Ion tresaltă și este cuprins de o ” poftă sălbatecă să îmbrățișeze huma”, ”să o crâmpoțească în sărutări” ”își coboară fruntea și-și lipi buzele cu voluptate de pământul ud”.(Rebreanu, 1977:336)

Odată obiectivul atins, în Ion urlă ”glasul iubirii”, numai că această obsesie pentru Florica îl trimite în fundul pământului. Deși soție a lui George, fost pretendent al Anei și exponent al clasei ”botocanilor”, răspunde, cu sfială, avansurilor flăcăului. Răfuiala începută la cârciumă se termină acum cu trei lovituri de sapă (obiect cu care se lucrează pământul), una dintre ele fiindu-i fatală. Amețit de aburii alcoolului, pe întuneric și luat pe nepregătite, Ion nu se poate apăra, repetând obsesiv un ”-Sst...ssst...ssst...” care-i ieșea involuntar din gură, din ce în ce mai slab, conștientizând, abia atunci că eforturile sale de a avea pământ au fost în zadar. Iubirea pentru Florica îl umanizează pe Ion pentru că altfel ”ar deveni un personaj unilateral,

BDD-A25667 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:28 UTC)

satanic, un monstru. Aproape că avem convingerea că odiseea obținerii pământului este un fapt trecător, permanentă fiind statornicia sentimentelor față de Florica, fata frumoasă, dar săracă." (Marcea, 1965:6).

Moartea, în special cea prin strangulare, este o temă frecvent întâlnită la Rebreanu. În *Ion,* obsesia morții o acaparează pe Ana și o vede ca ultimă soluție a suferințelor sale. Sfârșitul cârciumarului Avrum și a oropsitului Dumitru Moarcăș îl anticipează pe cel al Anei. De altfel, statutul său de femeie care nu reprezintă decât "două brațe de lucru, o zestre și o producătoare de copii", (Călinescu, 1941:648), îi adâncesc obsesia. Înainte de nașterea copilului, Anei i se strecoară în minte "gândul morții" ca o "scăpare fericită". Autorii moralinu erau interesați de soarta bietei femei despre care "prin sat se șoptea că s-a smintit la minte...iar unii mai miloși ocărau pe Ion și pe Vasile c-au bătut-o până s-a smintit. (Rebreanu, 1977:351). Când colportoarea satului, Savista, îi spune că Ion o dorește pe Florica, Ana se sinucide sub privirile nepăsătoare ale animaleor din grajd.

Și protagonistul *Pădurii spânzuraților*, Apostol Bologa vede în moarte sfârșitul tribulațiilor la care îl supune conștiința. Romanul "este construit în întregime pe schema unei obsesii, dirijând destinul eroului din adâncimile subconștientului". (Vianu, 1977:327). Ofițerul român simte acut fiorul morții încă de la începutul romanului când asistă la execuția, stângaci pregătită, a cehului Svoboda, acuzat că ar fi dezertat, trădând astfel interesele armatei. Privirea resemnată și plină de mândrie a condamnatului îl urmărește pe Bologa. Elementul central al obsesiei lui Bologa pornește de la educația primită în familie, tatăl său amintindu-i că străbunicul i-a fost tras pe roată la Alba-Iulia și "ca bărbat, să-ți faci datoria și să nu uiți niciodată că ești român!..."(Rebreanu, 1976:55). În momentul în care apar zvonuri că armata va trece pe frontul românesc, Apostol îndrăznește să ceară generalui Karg să-i permită să rămână pe loc, însă nu reușește decât să-i stârnească furia și să-l trimită degrabă să lupte împotriva fraților săi. De aici pornește drama protagonistului care, împovărat de remușcări încă din momentul condamnării cehului Svoboda, este dominat de obsesii refulate. Acestea ies la suprafață mai ales când este pus să participe la executarea unor țărani români, acuzați de spionaj, moment hotărâtor în decizia de a dezerta. Intrând în posesia unor hărți ale împrejurimilor, Bologa este de neoprit. Nici măcar sentimentele pentru Ilona, tânăra unguroiacă de care se îndrăgostise, împotriva voinței lui, nu l-au putut întoarce din drum și nici „crengile joase care se agățau de hainele lui Apostol ca niște mâini care ar vrea să-l oprească" (Rebreanu, 1976:304). Îl oprește însă categoricul locotenent Varga care nu ezită să-l predea superiorilor. Ca o ironie a sorții, Bologa trebuia să facă parte, în aceea zi, din plutonul de execuție al unor dezertori, însă acum nu-i mai rămâne decât să se întrebe retoric: "Oare cine mă va înlocui azi?"(Revreanu, 1976:145). Moartea vine ca o binecuvântare pentru ofițer, mintea lui chinuită de obsesii se eliberează, găsindu-și liniștea.

Roman care are în centru "arabescurile capricioase ale obsesiei ce-i acopăr, cu limbile ei de foc, conștiința fără axă stabilă" (Constantinescu: 1928: 119), *Ciuleandra*prezintă obsesia maniacală a unui tânăr, Puia Faranga, care își ucide soția. Gestul rămâne învăluit în mister, întrucât motivul real nu este cunoscut nici măcar autorului crimei care este internat într-un spital de boli psihice unde ar fi trebuit să mimeze nebunia. Aici, obsesia se acutizează, conștiința lui Faranga se trezește încercând să găsească explicații. Una constă în invocarea unui instinct criminal,dar este abandonată în favoarea altora. Un aspect important al obsesiei îl reprezintă visul de natură erotică, în care Madeleine îi apare ca un trofeu de neatins. Decorul în care se petrece crima, pare mai degrabă special pregătit pentru o întâlnire erotică în care doar obsesivul "- Taci!...Taci!..." trădează intențiile protagoniștilor. Sexualitatea și moartea brutală apar frecvent în romanele lui Rebreanu.

Fatalitatea face ca medic să-i fie chiar fostul pretendent al Mădălinei, (devenită Madeleine după căsătorie) , doctorul Ursu care accentueaza stările de incertitudine ale pacientului ducându-l spre demență. Aspectul hotărâtor al obsesiei apare în capitolul al XIII-

BDD-A25667 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:28 UTC)

lea, (conform tradiției populare simbolizează ghinionul, ceasul rău; 13 capitole are și romanul Ion), când gândurile refulate ies la suprafață amintindu-i parcă din senin de Ciuleandra, joc în care s-a prins alături de Mădălina, sub privirile tânărului Ursu, în momentul primei întâlniri. Imposibilitatea de a rememora pașii jocului îl fac să-și piardă mințile definitiv.

Răscoala aduce în prim plan ”chestia țărănească”. Țăranii, boierii și pământul aparțin aceluiași câmp semantic. Lipsa celui din urmă aduce la suprafață nucleul romanului apărut în 1932, care apare ca o continuare a lui Ion. ”În Ion e definit un țăran, în Răscoala țărănimea. În Ion avem un caracter, în Răscoala- numai exponenți” (Piru, 1970:XXXIV). Așadar,Serafim Mogoş, Marin Stan, Toader Strâmbu, Melentie Heruvimu, Nicolae Dragoş,Ignat Cercel, Leonte Orbişor, Trifon Guju, Luca Talabă, Lupu Chiriţoiu, Matei Dulmanu sunt țăranii din sudul județului Argeș care au în comun sărăcia lucie în care-și duc zilele asupriți de arendași și boieri. Lor li se alătură Petre Petre ”singurul ţăran cu soartă individuală distinctă, studiat nu numai ca parte a întregului, ci şi în sine şi pentru sine” (Ianoși, 1963: 398). Așadar, elementul obsesiv aici este același pentru toți: dorința de a avea pământ ca să nu moară de foame și nu pentru a dobândi vreun statut social așa cum se întâmplă în *Ion*. Zvonul că o moșie s-ar vinde, cea a Nadinei care-i disprețuia pe țărani, le alimentează obsesia cu atât mai mult cu cât nu erau singurii cumpărători. Miron Iuga, boierul de temut, stăpân peste moșiile Ruginoasa, Amara și Bârlogu este animat de aceeași obsesie, însă din perspective diferite, întrucât îți dorește reîntregirea loturilor. Astfel intră în conflict cu țăranii care se temeau de el, însă pe măsură ce lipsurile se adună cele două forțe se ciocnesc, bătrânul este ucis în mod violent, răpus de aceștia, însă nu-și pierde mândria nici măcar în fața morții.

Elementul de legătură dintre cele două romane obiective este Titu Herdelea ”un fel de Piccarro al romanului rebrenian” (Săndulescu, 1976:75) poetul pierde-vară, venit din Ardeal la București, aici prieten apropiat al lui Grigore Iuga, tipul boierului pentru care pământul nu reprezenta decât o sursă de existență și care înțelegea drama țăranilor.

Aspectele obsesive care în final duc la declanșarea răscoalei au în comun sărăcia și umilințele la care erau supuși țăranii. Acțiunea se precipită, episoadele se îngrămădesc ca toate să conveargă apoi în același punct. Ignat Cercel rămâne fără porc, singura sursă de hrană pentru copii. Fiul arendașului grec, Platamonu, profită de fiica lui Chirilă Păun, Melintie Heruvimu asistă neputincios la stingerea soției sale slăbită de foame, băiatul lui Pavel Tunsu este tras de urechi de șoferul Nadinei, umilința îndurată de țăranii care cereau pământul Nadineila minister unde”sutele de fețe cu aceeași expresie păreau ale aceluiași cap, cu aceleași gânduri și simțiri, un singur și același om în infinite exemplare, ca un produs în mare al unei uzine uriașe” (Rebreanu, 1981:275).

Țarănii nu reușesc să devină proprietari, dar speranța se reaprinde când niște călăreți, pare-se trimiși de vodă le vestesc că pământurile vor fi luate boierilor și împărțite lor. Dar grijile se înmulțesc și lucrurile scapă de sub control. Totul se desfășoară acum sub semnul focului,la început molcom ca mai apoi să se transforme într-o uriașă văpaie așa cum reiese și din titlurile unor capitole. Conacele boierești sunt rase din temelii, majoritatea boierilor fug din calea țăranilor răzvrătiți, Nadina este violată de Petre Petre, ”acest rural deformat de freudism” (Constantinescu, 1933:12) și apoi ucisă de Toader Strâmbu, culminând cu uciderea lui Miron Iuga, care deși simțea pericolul nu și-a lăsat pământul care pentru el reprezenta viața însăși. Odată cu schimbarea guvernului, armata este trimisă să înăbușe pornirile primitive, alimentate de sărăcie ale obidiților soartei. Mulți pier răpuși de gloanțe printre care și Petre Petre, autorul însuși mărturisea că Grigore Iuga și Petre Petre sunt două forțe în roman, iar ciocnirea lor nu putea sfârși decât tragic.

Viața obscură a subconștientului ocupă un loc important în romanele lui Liviu Rebreanu. Patimile pentru dobândirea pământului, dorințele sexuale, obsesia morții, conștiința datoriei toate prezentate gradual, ca acte în plină desfășurare, sunt principalele teme abordate în vasta sa operă.

BDD-A25667 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:28 UTC)

BIBLIOGRAPHY

Rebreanu, Liviu, Amalgam, Editura Dacia, Cluj-Napoca,1976.
Rebreanu, Liviu,Răscoala, Editura Eminescu, București, 1981.
Rebreanu, Liviu,Ion, Editura Minerva, București, 1977.
Rebreanu, Liviu, Pădurea Spânzuraților, Editura Ion Creangă, București, 1976.
Rebreanu, Liviu, Ciuleandra, Editura pentru literatură, București, 1976.

Bibliografie critică

Călinescu, G.,, *Istoria literaturii romane de la origini până în prezent,* Bucureşti, fundaţia pentru literatură şi artă, 1941.

Ciopraga, Constantin, *Personalitatea literaturii române*, Iaşi, Editura Junimii, 1973.

Dragomirescu, Mihail., *De la misticism la raţionalism*, Bucureşti, Tipografiile Romane Unite, 1924.

Georgescu, Paul., *Prefaţa la Liviu Rebreanu*: *Ion*, Bucureşti, Editura pentru literatură, colecţia „Bibliotecă pentru toţi", 1967.

Ianoşi, Ion., *Clocotul maselor: Liviu Rebreanu – Răscoala*, în *Romanul monumental şi secolul XX*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1963.

Lovinescu, Eugen., *Istoria literaturii romane contemporane, IV*, Evoluţia prozei literare", Bucureşti, Editura Ancora, 1928.

Piru, Al., *Studiu introductiv la Liviu Rebreanu: Opere, I*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970.

Raicu, Lucian, *Liviu Rebreanu, Eseu*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1967.

Sandulescu, Alexandru, *Introducere în opera lui Liviu Rebreanu*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976.

Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor romani*,Bucureşti, Editura Albatros, Bucureşti, 1977.

Reviste și publicații

Aderca, Felix, *Ţăranii lui Rebreanu. Cu prilejul romanului Răscoala*, în *Adevărul*, XLVII, nr. 15075, 4 februarie 1933.

Călinescu, G. Răscoala, în *Adevărul literar şi artistic*, XII, nr. 634, 29 ianuarie 1933.

Cioculescu, Șerban, *Liviu Rebreanu: Răscoala*, în *Adevărul,* XLVII, nr. 15044, 18 ianuarie 1933, p. 1−2.

Cioculescu, Șerban,*Răscoala (În marginea operei d-lui Liviu Rebreanu*), în *Revista Fundaţiilor*, III, nr. 2, februarie 1936.

Constantinescu, Pompiliu, *Liviu Rebreanu*, în *Viaţa literară*, an. I, nr. 15, 29 mai 1926.

Crohmălniceanu, Ov., S., *Literatura română între cele două razboie mondiale,* vol.I., Editura Minerva, Bucureşti, 1967.

Dima, Al., *Rebreanu şi categoria epicului*, în *Tribuna*, an. XIII, 11 septembrie, 1969.

BDD-A25667 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:28 UTC)